

Henning Carlsen: Mine meningers dumdristighed

Uddrag fra bogen:

MØDE MED MILLER

I forordet til Krebsens Vendekreds (Hans Reitzels serie 1963) fortæller Peter P. Rohde, at Henry Miller i et interview for mange år siden til ugebladet OBSERVER har vedgået sin påvirkning fra og sin begejstring for Knut Hamsun. Men også i Millers egne værker kan man læse om denne beundring, senest i hans allersidste bog Joey (som er tredje bind i serien "Book of friends" og for det meste er helliget et portræt af venen Alfred Perlès). Her står et sted: "In my own case, when I learned the truth about Knut Hamsun's behavior during the Second World War, it made no difference whatever in my feelings

toward him. He still remains a hero to me". En sådan udtalelse havde det selvfølgelig været mere på sin plads at bringe til torvs, da bølgerne gik højt i Skandinavien efter udgivelsen af Thorkild Hansens digre Hamsun-værk. Så når jeg videregiver den nu, er

det på ingen måde for at puste liv i den debat. Den skal snarere tages som et lille apropos til hans egen beskrivelse af Anaïs Nin som en patologisk løgner. Han beskriver, hvordan han selv, Joey (altså Perlès) og Durrell i mange år kendte til Anaïs' løgne, og hvordan de var enige om, at hendes svigtende evne til at fortælle sandheden hang sammen med hende manglende evne til at acceptere realiteterne. "She had to alter reality to suit her own view of the world", skriver han, og videre: "Ved sin død efterlod hun en skare af

beundrere og tilbedere, mest unge kvinder. Hvordan de vil reagere, når de stifter bekendtskab med sandheden, kan jeg ikke i dette øjeblik forestille mig." Men det vil han og vi sikkert opleve inden så længe. For inden sin død instruerede Anaïs to af sine nærmeste venner om at genudgive dagbøgerne som hun op-rindelig skrev dem, og om at skrive en bio-grafi, som vil fortælle hele sandheden om hendes liv. Og dette arbejde er i gang.

Men altså - det er hverken for at genoplive den ene eller foregribe den anden diskussion, at jeg indleder med at minde om Henry Millers begejstring for Hamsun. Det er for at forklare, hvorfor jeg for nogle måneder siden under et ophold i Los Angeles fandt på at aflægge Miller en visit.

Jeg er selv en stædig Hamsunbeundrer. Og så har jeg for nogle år siden lavet en filmatisering af en af Hamsuns bøger, og tilfældigvis vidste jeg, at Miller havde set denne film ved en privat forevisning, og tilfældigvis havde venner af mig været til stede og kunne berette, at han faktisk var meget glad for filmen. Altså: der måtte være noget at snakke om.

Jeg har fået at vide, at det ikke kan nytte noget at ringe på forhånd. Metoden er at henvende sig ved hans dør og tale med hans sekretær, meddele hende hvem man er og hvorfor man synes, man er berettiget til at ulejlige den gamle forfatter. Så vil der blive telefoneret og givet besked om - og i givet fald hvornår - man er velkommen. Så jeg kørte hen til adressen i Pacific Palisades og gik op til hoveddøren for at ringe på. Men på døren sad en lap papir med en maskin-skreven tekst, som nær havde fået mig til at vende om og gå igen. I fri oversættelse efter hukommelsen stod der omtrent sådan her: "En gammel mand, som har gjort sit livsværk, og som nu er træt, skal man lade være i fred. Man skal ikke ulejlige ham med banale spørgsmål. Man skal blot gå hans hus forbi, som om han allerede er død." Underskrevet med et kinesisk navn, som jeg desværre har glemt.

Havde jeg andet end banale spørgsmål at stille Henry Miller? Måske ikke. Men jeg ringede alligevel på. Jeg forklarede sekretæren der lukkede op, hvem jeg var, omtalte Millers og min fælles interesse i Hamsun, men understregede, at jeg kun var interesseret i at træffe Miller, hvis han, eller for den sags skyld hun (sekretæren), mente det kunne være til nogen fornøjelse for ham. Jeg var ikke nået hjem, før der var ringet og lagt besked om, at jeg var velkommen den næste dag om eftermiddagen klokken fire.

Næste dag var den 6. december. På slaget fire ringede jeg igen på Henry Millers dør og blev lukket ind af sekretæren. Hun viste mig ind i spisestuen og forklarede mig, hvor jeg skulle sidde, hvor Miller ville komme til at sidde, samt at jeg måtte tale meget højt, for det kneb med hørelsen. Og så forlod hun mig.

Ind gennem køkkenet kom så lidt efter Henry Miller. I pyjamas og slåbrok og støttende sig til en gæstol. Det første indtryk allerede på lidt afstand: dette ansigt var jeg gennem hundredevis af fotografier og flere dokumentarfilm så fortrolig med, at det var som at møde en gammel bekendt. Han har vel aldrig været andet end mager, så hvad det angik lignede han også sig selv. Jeg ved ikke, om han nogensinde har været høj, men nu virkede han lille. Og det er banalt at nævne, at han virkelig så meget gammel ud - han har været meget syg og er dog nær de 90. Men der strålede fra ham, allerede ved det første smil midt ude i køkkenet, en mildhed og en venlighed og en overbevisende glæde ved synet af denne fremmede, der havde mast sig på, så en umiskendelig klump meldte sig i min hals. "Blir dette mon patetisk?" - nåede jeg at tænke, mens han med besvær tøfledede mig i møde.

Det er hændt mig et par gange før, at jeg har truffet hvad jeg vil kalde "monumentale personligheder". Og trods nervøsitet på forhånd er der hver gang sket det samme, som nu skete med Henry Miller og som for mig er blevet et billede på et enormt menneskeligt overskud. Ved det første håndtryk og med få, men varme ord lykkedes det Miller at skabe det indtryk, at det var ham, der var bæret over at jeg ville komme og besøge ham gamle mand, at glæden ved dette møde så afgjort først og fremmest måtte være på hans side og at han var den ydmyge part, der tog imod en stor gunst. Og det underlige er, at man i første omgang "hopper på den" i en blanding af benovelse og forvirring, og måske føler man sig både rørt og feteret. Men når så alt dette har lagt sig og man efter få øjeblikke vender tilbage til de virkelige proportioner, så er man på en snedig måde gjort til en slags midlertidig "ligemand". Den, som gennem et langt liv ved de fleste møder har været den klogeste ved sgu godt, at skal han have fornøjelse af mødet, må han bringe sig på niveau med gæsten eller bringe gæsten på niveau med sig. Selvfølgelig begynder han med det sidste, for kan det lykkes, er det naturligvis det sjoveste.

Så bortset fra at jeg i første omgang blev benovet og forvirret og følte mig rørt og feteret, kom der ikke noget patetisk for dagen. Heller ikke da Miller med besvær var kommet ned i en stol og undskyldte sin elendige fysiske tilstand, var det patetisk. Han fortalte mig, hvordan han med stor interesse fulgte med i sin egen krops forfald. "Det er noget af det mest fascinerende, jeg endnu har været med til at iagttage", sagde han. Det er ikke fordi jeg mistænker Miller for at mene, at det er morsomt at forfalde rent fysisk Men jeg mistænker ham for, at ved at gøre forfaldet til genstand for en stadig levende nysgerrighed, fortrænges følelsen af tristhed - og måske endda smerterne dæmpes.

"Dagsordenen" for vores møde var som sagt Ham-sun. Efter nogle smukke ord om min film sagde Miller, at han med stor interesse havde læst På Gjengrodde Stier og spurgte, om jeg ikke også ville lave en film efter den. Jeg fortalte ham, at det havde engang været tanken, men at det var opgivet af angst for et fagedforbud fra professor Langefelt eller hans familie. Af gode grunde havde han ikke læst Thorkild Hansens bog, men han var meget interesseret i at høre om den og om den debat, den havde rejst. Min beskrivelse (som naturligvis måtte være meget kortfattet) af Hamsuns vægring ved at forsvare sig efter krigen, hans stædige fortsættelse af spillet til den bitre ende, men også hans intellektuelle udnyttelse af situationen ved i al hemmelighed at skrive om den, fik Miller til at udbryde: "It's just like me!" En sætning, han gentog flere gange under samtalen, uden at jeg på nogen måde følte, at han ville gøre sig lige med Hamsun. Da jeg for eksempel fortalte om, hvordan Hamsun det meste af sit liv havde et portræt af Dostojevski hængende over sit arbejdsbord, kom det på ny: "It's just like me!" Det var dog ikke bogstaveligt ment, men han ville sige, at også han synes Dostojevski hører til de største og efter hans mening er den forfatter, der har haft størst indflydelse på alt, hvad der er skrevet i dette århundrede. "Men de unge kender ham ikke", sagde han, "nævn Dostojevski, og de ved ikke, hvem du taler om!"

Han fortalte mig, at han engang i sin ungdom, mens han boede i New York, havde skrevet et langt brev til Hamsun, der allerede dengang længe havde været verdensberømt. Først et halvt år efter kom der svar. Fra Hamsuns sekretær, som skulle hilse og takke for brevet. "Og så skulle jeg spørge", skrev sekretæren, "fra hr. Hamsun, om De eventuelt kender en mr. John Smith, der også bor i New York?". Da vi var færdige med at le, sagde Miller, at han ofte havde tænkt på, om det var naivitet, drilagtighed eller ondskabsfuldhed fra Hamsuns side. Det turde jeg ikke have anden mening om end at det i hvert fald ikke var naivitet.

Jeg spurgte Miller, om han kunne bekræfte beretningen i forordet til Delta of Venus om den mystiske "kunde", der ville købe erotiske historier for et par dollar pr. side. Ifølge forordet holdt det for en tid liv i såvel Miller som Anaïs Nin. Han kunne for så vidt godt bekræfte den, men for hans eget vedkommende var det blot manuskriptsider - til Krebsens Vendekreds, han fremsendte. Den mystiske "kunde" var såmænd bare hans forlægger, der forsøgte at presse de to forfattere til at skrive mere og mere erotisk; men paradoksalt nok var det kun Anaïs, der lod sig presse. Miller fulgte den linie, han engang havde afstukket for sin roman, og den blev hverken mere eller mindre erotisk end han selv havde tænkt sig. Han gentog, hvad han i øvrigt så ofte har pointeret, at han er imod pornografi; men at han har brugt obscenitet i stræben efter at komme "hinsides" realismen og nedbryde den i jagten på en egentlig frihed. "Jeg er vel først og fremmest en metafysisk forfatter, hvis jeg selv skal sige det!" sagde Miller.

Og så skiftede han tema. "Man skal blive gammel, ja ikke nødvendigvis så gammel som jeg er, men næsten, for virkelig at forstå hvad kærlighed er. Jeg er forelsket - - - gå ind i stuen der og se det billede på væggen af os!" Jeg gik ind i stuen ved siden af og så et smukt fotografi af Miller med kasket og en ung kvinde, med et strøg af indianer over sig, stående bag ham. "Brenda Venus hedder hun", sagde han, "like Delta of Venus!" Og han fortsatte: "We are very much in love!" Og efter en lille pause: "But we do not make love!"

Efter godt en times samtale, i hvilken vi var en tur omkring situationen i Iran, henne og vende ved Hitler via religion-pluspolitik-lig-fascisme, en tur op i det metafysiske, og et svip indenom i astrologi (som jeg ikke ved meget om), følte jeg, at jeg havde trukket tilstrækkelig store veksler på Millers venlighed. Han fulgte mig til dørs i det tempo, der nu engang sættes af afhængigheden af en gå-stol. Men det var nu også, som om ingen af os havde travlt med at få døren lukket imellem os.

Det var som sagt i december. Samme aften fløj jeg til København.

Sidst i januar i år skulle jeg igen til Los Angeles, og på vejen passerede vi Paris. Min kone foreslog, at jeg skulle tage et eller andet med, der kunne glæde Miller. I mangel af en bedre idé købte vi en dåse "Paté de foie gras" med trøfler. Hvem kan ikke lide det?

Ankommet til Los Angeles lejede vi os hurtigt en lejlighed, som egentlig var til salg. Vi var der for at arbejde med en amerikansk forfatterven. Vi blev dagligt forstyrret af en kvindelig ejendomsmægler, der kom for at vise lejligheden frem til potentielle købere. Patéen var lagt i køleskab, men flere gange tænkte jeg på, at jeg måtte se at få den afleveret.

En søndag aften gik vi i biografen, men havde taget fejl af tiden og fik en time tilovers. Vi gik ind i en boghandel og faldt over Henry Millers tre bind af Book of Friends, som vi straks købte. Bag på sidste bind, den bog der altså hedder "Joey", genså jeg fotografiet af Miller med kasket og den smukke, halvindianske kvinde. Sidste kapitel i det bind er en kærlighedserklæring til Brenda Venus.

Da vi mandag morgen igen sad ved arbejdet i lejligheden, dukkede ejendomsmæglerdamen atter op med en potentiel køber. Vi var efterhånden blevet så vænnet til disse forstyrrelser, at vi ikke engang så op for at se, hvem der gik rundt og besøgte lejligheden. Men pludselig hørte vi et udbrud, der fik os til at se op. Og der stod: Brenda Venus! med Joey i hånden, som havde ligget på sofabordet.

"You must become friends!" havde Miller sagt, da Brenda bragte ham patéen og fortalte, at hun - i denne by på 12 millioner og på størrelse med Sjælland - var løbet ind i os.

Og det blev vi så. Og Brenda købte lejligheden.

Millers kapitel om hende slutter: "Where will this strange creature lead me, I wonder? To what strange shores? I have put myself in her hands. Lead me, O blessed one, wherever!"

Politiken, den 6. maj 1980.

